2010.gada
ASV Valsts Departamenta Ziņojums
„Par cilvēku tirdzniecības novēršanu”

LATVIJA
2. LĪMENIS

Latvija ir izcelsmes valsts sieviešu tirdzniecībai seksuālas izmantošanas nolūkos kā arī izcelsmes valsts vīriešiem un sievietēm, kas tiek ekspluatēti piespiedu darbam. Sievietes no Latvijas tiek piespiestas nodarboties ar prostitūciju Itālijā, Apvienotajā Karalistē, Īrijā, Nīderlandē, Beļģijā, Dānijā un Vācijā. Vīrieši un sievietes no Latvijas tiek nodarbināti piespiedu darbos Apvienotajā Karalistē. Saskaņā ar neoficiāliem ziņojumiem, Latvijas pusaudzes dažkārt tiek pārdotas piespiedu prostitūcijai valsts iekšienē.

Latvijas valdība pilnībā neizpilda cilvēku tirdzniecības apkarošanas minimālos standartus, tomēr tā pieliek ievērojamas pūles, lai tos pildītu. Perioda laikā, kuru izvērtē šis ziņojums, tika sasniegts pietiekams progress attiecībā un cilvēku tirgotāju kriminālvajāšanu un notiesāšanu un veikti centieni, lai uzlabotu pakalpojumu pieejamību cilvēku tirdzniecības upuriem. Tika palielināts cilvēku tirdzniecības upuru palīdzības nodrošināšanai pieejamais valsts finansējums. 2010.gada martā Iekšlietu Ministrija nodibināja jaunu starpsektorālu darba grupu, kuras uzdevums ir ieviest Valsts programmu cilvēku tirdzniecības novēršanai 2009.-2013.gadam, kas stājās spēkā 2009.gada augustā, un koordinēt valsts institūciju, pašvaldību un nevalstisko organizāciju aktivitātes šajā jomā. Neskatoties uz šiem svarīgajiem centieniem, ir jādara vairāk, lai identificētu un sertificētu cilvēku tirdzniecības upurus nepieciešamo aprūpes pakalpojumu saņemšanai.

Rekomendācijas Latvijai: Sniegt valsts apmaksātu palīdzību lielākam skaitam attiecīgi sertificētu cilvēku tirdzniecības upuru; paplašināt centienus, lai identificētu cilvēku tirdzniecības upurus starp iedzīvotāju riska grupām, piemēram, sieviešu un nepilngadīgo vidū, kas nodarbojas ar prostitūciju, un sniegt iespēju identificētajiem upuriem saņemt palīdzību; cilvēku tirgotāju kriminālvajāšanā un izmeklēšanas procesos plašāk pielietot Krimināllikuma 154.1pantu; notiesātajiem cilvēku tirgotājiem noteikt adekvātu kriminālatbildību; paplašināt centienus, lai izmeklētu un uzsāktu kriminālvajāšanu cilvēku tirdzniecības gadījumos valsts iekšienē un piespiedu darba gadījumos; nodrošināt, lai tiesībaizsardzības iestāžu, Valsts robežsardzes un Valsts darba inspekcijas pārstāvji būtu apmācīti par cilvēku tirdzniecību piespiedu darbam; nodrošināt, lai tiesībaizsardzības iestāžu darbinieki turpmāk piedalītos apmācībās par cilvēku tirdzniecības upuru identificēšanu; pilnībā ieviest Valsts programmu cilvēku tirdzniecības novēršanai 2009.-2013.gadam; un paplašināt aktivitātes, lai sabiedrība apzinātos cilvēku tādas tirdzniecības riskus, kas veikta gan piespiedu darba, gan prostitūcijas nolūkos.

Kriminālvajāšana
Latvijas tiesībaizsardzības iestāžu centieni 2009.gada laikā uzlabojās, lai gan to cilvēku tirgotāju skaits, kam piemērots cietumsods, saglabājās zems. Latvijā aizliegtas visas cilvēku tirdzniecības formas, un Krimināllikuma panti 154.1, 154.2 un 164.paredz sodus par cilvēku tirdzniecību sākot no naudassoda līdz pat 15 gadu cietumsodam. Šādi likumā paredzētie sodi par cilvēku tirdzniecību ir pietiekami bargi un samērojami ar sodiem, kas paredzēti par citiem smagiem noziegumiem, piemēram, ar sodu par izvarošanu. Lai izmeklētu, uzsāktu kriminālvajāšanu un notiesātu cilvēku tirgotājus, perioda laikā, kuru izvērtē šis ziņojums, Latvijā lielākajā daļā cilvēku tirdzniecības gadījumu piemēroja Krimināllikuma 165.1 pantu (paredz kriminālatbildību par personu nosūtīšanu, nevis cilvēku tirdzniecību). Šī panta pielietošana deva prokuroriem plašākas iespējas veikt kriminālvajāšanu grūtāk izmeklējamos gadījumos, kas notikuši ar upuru piekrišanu. Kopumā tika uzsāktas izmeklēšanas 34 cilvēku tirdzniecības lietās, kas ir ievērojami vairāk salīdzinājumā ar 2008.gadu, kad notika izmeklēšanas 17 cilvēku tirdzniecības lietās. Perioda laikā, kuru izvērtē šis ziņojums, kriminālvajāšanai tika pakļauti 26 aizdomās turētie cilvēku tirgotāji, kas ir vairāk, ja salīdzina ar 14 kriminālvajāšanai pakļautiem cilvēku tirgotājiem 2008.gadā. Perioda laikā, kuru izvērtē šis ziņojums, notiesāja 15 cilvēku tirgotājus. 2008.gadā tika notiesāti 11 cilvēku tirgotāji. Skatoties proporcionāli, vidēji tik pat procentu notiesāto cilvēku tirgotāju saņēma cietumsodu 2008. cik 2009.gadā. Četriem no kopumā 15 notiesātajiem cilvēku tirgotājiem 2009.gadā tiesa noteica cietumsodu, ja salīdzina ar 2008.gadu, kad trīs cilvēku tirgotājiem no kopumā notiesātiem 11 tika noteikts cietumsods. Ja salīdzina ar 2008.gadu, kad uz astoņiem cilvēku tirgotājiem attiecināja nosacītus vai naudassodus, 2009.gadā kopumā uz 11 cilvēku tirgotājiem netika attiecināts cietumsods, bet gan nosacīti vai naudassodi. Perioda laikā, kuru izvērtē šis ziņojums, trim no notiesātajām personām, kas apsūdzētas par cilvēku tirdzniecību seksuālai izmantošanai, tika paredzēti cietumsodi uz laiku no viena līdz pieciem gadiem, un vienam cilvēku tirgotājam – cietumsods uz laiku no pieciem līdz 10 gadiem. Valsts darba inspekcijas pārstāvjiem nebija nodrošinātas īpašas apmācības par piespiedu darba jautājumiem, un uz vēlāku laiku 2010.gadā tika atliktas iepriekš plānotās apmācības par cilvēku tirdzniecības problemātiku tiesnešiem un prokuroriem.

Upuru aizsardzība
Perioda laikā, kuru izvērtē šis ziņojums, Latvijas valdība apliecināja, ka centieni sniegt upuriem pieejamo palīdzību, ir uzlabojušies, un ir palielinājies cilvēku tirdzniecības upuru skaits, kam pieejami valsts apmaksāti palīdzības pakalpojumi. Labklājības ministrija palielināja finansējumu cilvēku tirdzniecības upuru palīdzības pakalpojumiem un pieņēma lēmumus par kopumā $ 78 000 šādu pakalpojumu nodrošināšanai, tiklīdz atklājās, ka nepieciešami valsts līdzekļi kopumā par septiņiem cilvēku tirdzniecības upuriem vairāk nekā ministrija iepriekš bija paredzējusi. 2008.gadā šim mērķim kopumā bija pieejami $ 58 000.

2009.gadā valsts apmaksātu palīdzības pakalpojumu saņemšanai tika sertificēti 10 cilvēku tirdzniecības upuri, kas varēja saņemt veselības aprūpes pakalpojumus, pajumti un nepieciešamo rehabilitāciju. Bez tam septiņi citi cilvēku tirdzniecības upuri, kurus jau 2008.gadā sertificēja valsts apmaksātu palīdzības pakalpojumu saņemšanai, turpināja saņemt palīdzību arī 2009.gadā. Kopumā pavisam 12 cilvēku tirdzniecības upuri saņēma valsts apmaksātus palīdzības pakalpojumus 2008.gadā. Tomēr nevalstiskās organizācijas turpināja saskarties ar grūtībām, sertificējot cilvēku tirdzniecības upurus valsts apmaksātu palīdzības pakalpojumu saņemšanai saskaņā ar „Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumu". Perioda laikā, kuru izvērtē šis ziņojums, nevalstiskās organizācijas un valsts dienesti identificēja kopumā 34 personas, kas, iespējams, ir cilvēku tirdzniecības upuri. Iepriekšējā gadā kā iespējami cilvēku tirdzniecības upuri tika apzinātas 28 personas. Salīdzinot ar 2008.gadu, kad valsts iestādes identificēja 17 cilvēku tirdzniecības upurus, pērn valsts iestāžu darbinieki identificēja mazāk, kopumā septiņus, cilvēku tirdzniecības upurus, kam arī nodrošināja pieejamību valsts apmaksātu pakalpojumu saņemšanai ar nevalstiskā sektora palīdzību. 2009.gada oktobrī valdība veica labojumus „Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā", nodrošinot visiem cilvēku tirdzniecības upuriem ar Latvijas un ārvalstu piederību, tostarp cilvēku tirdzniecības upuriem no Eiropas Savienības valstīm, pieeju valsts apmaksātiem palīdzības pakalpojumiem. Upuriem no ārvalstīm valsts likumdošana nodrošina pagaidu alternatīvus risinājumus, lai nepieļautu viņu izraidīšanu uz valstīm, kur ar viņiem notiktu izrēķināšanās vai viņi nonāktu citās lielās grūtībās. Upuriem, kas piekrīt sadarboties ar tiesībaizsardzības iestādēm, ir tiesības lūgt pagaidu uzturēšanās un darba atļaujas Latvijā. Perioda laikā, kuru izvērtē šis ziņojums, neviens cilvēku tirdzniecības upuris nelūdza un nesaņēma iespēju izmantot likumā paredzēto 30 dienu nogaidīšanas periodu. Lai gan policijas struktūrās ir izstrādāti mehānismi, ar kuru palīdzību iespējams identificēt cilvēku tirdzniecības upurus, ir saglabājušās bažas attiecībā uz to, vai tiesībaizsardzības iestāžu darbinieku vidū ir vispārēja izpratne par cilvēku tirdzniecības problemātiku. Nevalstiskās organizācijas norādīja, ka daži cilvēku tirdzniecības upuri, iespējams, nevēlas sevi identificēt tiesībaizsardzības iestāžu darbiniekiem kā cilvēku tirdzniecības upurus. Tiesībaizsardzības iestāžu darbinieki norādīja, ka ir uzlaboti centieni identificēt iespējamos cilvēku tirdzniecības upurus Latvijas iedzīvotāju riska grupās, tostarp ielu bērnu, prostitūtu un imigrantu vidū, tomēr perioda laikā, kuru izvērtē šis ziņojums, šo centienu rezultātā netika identificēts neviens cilvēku tirdzniecības upuris. Valsts iedrošināja cilvēku tirdzniecības upurus sadarboties un piedalīties cilvēku tirdzniecības gadījumu izmeklēšanas procesos. 2009.gadā 21 cilvēku tirdzniecības upuris palīdzēja tiesībaizsardzības iestādēm izmeklēšanas procesos. Cilvēku tirdzniecības upuri valstī netiek sodīti par pārkāpumiem, kas veikti tiešā saistībā ar cilvēku tirdzniecības noziegumu.

Preventīvais darbs

Perioda laikā, kuru izvērtē šis ziņojums, Latvija turpināja censties veikt preventīvus pasākumus, lai ierobežotu cilvēku tirdzniecību. 2009.gadā Izglītības un zinātnes ministrija nodrošināja apmācības par cilvēku tirdzniecības riskiem kopumā 296 skolotājiem. Pēc šīm apmācībām skolotājiem bija iespējams ar jauniešiem apspriest cilvēku tirdzniecību mūsdienu realitātes apstākļos. Tāpat kopumā 697 skolās visos reģionos valsts realizēja preventīvu kampaņu „Drošības dienas skolās", kuras mērķis bija apkarot noziedzību, tostarp cilvēku tirdzniecību. Tūrisma attīstības valsts aģentūra sadarbībā ar nacionālo aviokompāniju Air Baltic lidmašīnu pasažieriem, kas ieceļo Latvijā, izplatīja informāciju par aģentūras karsto tālruni un e-pasta adresi, ko iespējams izmantot, lai ziņotu par iespējamiem seksa tūrisma un cilvēku tirdzniecības gadījumiem. Valstī netika rīkota kampaņa ar mērķi samazināt pieprasījumu pēc maksas seksuālajiem pakalpojumiem.